

Saksnr.: 2015/2121
Løpenr.: 43343/2015
Klassering: 443
Saksbehandler: Kristine C. Grinderud

Møtebok – Saksframlegg

Behandlet av	Møtedato	Utvalgssaksnr.
Opplæring, kultur og helsekomiteen	02.06.2015	

Høringsuttalelse Djupedalutvalget NOU 2015:2 Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø

Vedlegg

Ingen

Bakgrunn for saken

Djupedalutvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 9. august 2013. Utredningen ble avgitt til Kunnskapsdepartementet 18. mars 2015. Den 19. mars sendte Kunnskapsdepartementet utredningen på høring, med frist for høringsuttalelse 22. juni 2015.

Utredningen angår et svært aktuelt tema som den siste tiden har vært hyppig omtalt i mediene. Kong Harald hadde blant annet mobbing som tema i sin nyttårstale nyttårsaften 2014 hvor spesielt nettmobbing blir trukket frem. Nettmobbing er en form for mobbing som de seinere årene har fått et gradvis større omfang etter hvert som sosiale medier etc. har blitt en større del av hverdagen. Utredningen har en rekke tiltak knyttet til digital mobbing, og utvalget påpeker også at det på dette området er behov for økt kunnskap siden dette er relativt nytt fenomen. Det siste året har også flere unge har fortalt sin historie om mobbing og trakassering i media. Historiene har gjort et sterkt innrykk på hele nasjonen, og i november 2014 ble Fakkeltog mot mobbing arrangert med flere tusen deltagere. Den nasjonale mobiliseringen mot mobbing viser at dette er et område som engasjerer og berører. Dette engasjementet er en helt avgjørende forutsetning for at arbeidet mot mobbing, trakassering, krenkelser og diskriminering skal lykkes.

Økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene som fremmes er også vurdert.

Fakta

Mandat

Utvalget Har følgende mandat: Utvalget skal utrede de samlede virkemidlene for å skape et godt psykososialt skolemiljø, motvirke og håndtere mobbing og andre uønskede hendelser i skolen. De skal også

- Systematisere kunnskapen om hvilke faktorer som skaper et godt psykososialt læringsmiljø uten mobbing og andre former for krenkende adferd.
- Vurdere hvilke virkemidler og tiltak, inkludert regelverket og forvaltningen av dette på ulike nivåer, som er effektive for å forebygge og håndtere krenkelser og mobbing.
- Vurdere hvilke virkemidler og tiltak som må til for å oppnå varige resultater i arbeidet med et godt psykososialt skolemiljø.
- Vurdere tiltak for implementering og bedre regelverksetterlevelsen

Utredningen viser til fire overordnede perspektiver som har vært styrende for hvilke problemstillinger utvalget har vært opptatt av, og for hvilke strategier og tiltak som utvalget ønsker å anbefale:

1. Menneskerettighetene som målestokk – FNs barnekonvensjon gir barn grunnleggende menneskerettigheter som skal oppfylles, og når barn mobbes, krenkes eller trakasseres blir barns menneskerettigheter brutt. Utvalget mener at å realisere menneskerettighetene er grunnleggende for deres arbeid.
2. Samfunnet skal ha en nullvisjon om og nulltoleranse for krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering – Mobbing, krenkelser og trakassering er uakseptabelt, og utvalget vil implementere begrepene nullvisjon og nulltoleranse slik at holdningene endres.
3. Faglig læring og sosial læring hører sammen – Arbeid med fag må ikke skilles fra det å arbeide med sosial læring. Faglig læring må kobles og integreres med sosial læring, slik at forutsetningene for et godt psykososialt skolemiljø er best mulig.
4. Inkludering for å høre til – Utvalget mener begrepet inkludering må forstås bredere enn hvordan det forstås i dag. Inkludering er grunnleggende for alle elever og handler om at alle skal høre til.

Videre har utvalget definert fem utfordringer som har lagt grunnlaget for hvilke forslag til tiltak utredningen har kommet frem til:

- Utfordring 1: Rettssikkerhet – elevenes rettigheter blir ikke oppfylt
- Utfordring 2: Skolekultur – skolekulturen fokuserer for lite på nulltoleranse for krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering
- Utfordring 3: Involvering og samarbeid – elever og foreldre involveres ikke godt nok i skolens arbeid med det psykososiale skolemiljøet
- Utfordring 4: Ansvarliggjøring og systematikk – skoleeierens og skoleledernes kapasitet til å jobbe systematisk og langsiktig med å utvikle skolemiljøet er mangelfull
- Utfordring 5: Organisering – ansvarsfordelingen i støttesystemet er for utydelig

På bakgrunn av disse fem utfordringene har utvalget definert fem målsettinger for arbeidet med målet om at alle elever skal ha et trygt og inkluderende skolemiljø:

1. Bedre rettssikkerhet og rettsvern for elevene og mer effektiv håndtering av opplæringsloven kapittel 9a.
2. Skolekulturer gjennomsyret av nulltoleranse for krenkelser, mobbing, diskriminering og trakassering.

3. Bedre involvering og samarbeid med elever og foreldre.
4. Tydeligere ansvarliggjøring av skoleeieren og skolen og økt kapasitet/kompetanse til å arbeide langsiktig og systematisk med skolemiljø, krenkelser, mobbing, diskriminering og trakassering.
5. Et styrket støttesystem med tydelig ansvars- og oppgavefordeling.

For å nå disse målene foreslår utvalget en rekke tiltak som er presentert under fylkesrådmannens forslag til vedtak.

Arbeidet med elevenes psykososiale skolemiljø er lovfestet i opplæringslovens kapittel 9a *Elevane sitt skolemiljø*. NOU 2015:2 Å høre til – Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø gjelder hele grunnopplæringen.

For å sikre et godt grunnlag har fylkesrådmannen invitert følgende til å bidra med innspill til høringsuttalelsen: Pedagogisk psykologisk tjeneste/Oppfølgingstjenesten (PPTvgo/OT), to av de videregående skolene og Elev- og lærlingeombudet i Østfold.

Fylkesrådmannens vurdering

Djupedalutvalgets innstilling er et viktig dokument som er svært omfattende. Det er et bredt spekter av tiltak som inkluderer hele grunnopplæringen, samtidig som det også favner mange aktører. NOU 2015:2 Å høre til fremmer mange forslag til tiltak, og tiltakene berører alle nivåer i opplæringssystemet. Det er et gjennomarbeidet dokument, som er grundig og målrettet.

Forslagene som fremmes er konkrete og målrettede, noe som gjør det enklere for leseren å forstå hva utvalget mener med de ulike forslagene. Tekstens oppbygning med ulike kapitler som definerer de ulike områdene gjør det enklere for leseren å orientere seg i teksten, noe som er nødvendig da dette er en svært omfattende innstilling. De ulike temaene blir drøftet fra forskjellige synsvinkler, og utvalget har grundige argumentasjoner for sine forslag til tiltak.

Det er imidlertid verdt å merke seg at teksten i svært stor grad påpeker elevenes rettigheter i arbeidet med å fremme et trygt skolemiljø og forebygge krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering. Det er imidlertid etter fylkesrådmannens oppfatning ønskelig at det burde vært et større fokus på elevenes plikter i dette arbeidet. Det er gjennomgående i teksten at elevene har ulike rettigheter, og at skolen har ulike plikter knyttet til elevene, men for at en skole skal få et godt psykososialt skolemiljø kreves det også en stor innsats fra elevene selv.

På grunn av utredningens omfang har fylkesrådmannen valgt å kommentere de temaene som er mest sentrale sett fra det fylkeskommunale ansvarsområdet.

Kommentarene ovenfor er innarbeidet i forslag til vedtak.

Fylkesrådmannens forslag til vedtak

Østfold fylkeskommune har følgende innspill og merknader til forslagene i NOU 2015:2 Å høre til – virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø:

Kapittel 13 Arbeid med å fremme et trygt skolemiljø og forebygge krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering

Forslag knyttet til skolekultur:

Forslag 1: *Prinsippene i barnekonvensjonen, inkludering og sosial tilhørighet innarbeides tydelig i generell del av læreplanverket.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 2: *Det må utarbeides et nytt inkluderingsbegrep for en mangfoldig skole.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Det er viktig at sosial tilhørighet kommer tydeligere frem i inkluderingsbegrepet.

Forslag 3: *Menneskerettighetsopplæringen i fag må styrkes.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget, men mener dette må integreres eksplisitt i kompetansemålene i fagene for at det skal inngå i opplæringen.

Forslag 4: *En ny satsing knyttet til psykososialt skolemiljø må ha forebygging av krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering knyttet til diskrimineringsgrunnlagene som et særskilt satsingsområde. Det er nødvendig med et systematisk arbeid rettet mot dette i skolen.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget

Forslag 5: *Et normkritisk perspektiv må innarbeides i lærerutdanningene, rektorutdanningen og i etter- og videreutdanningene av lærere.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 6: *Normkritikk bør innarbeides i relevante læreplaner for fag, og det bør utvikles undervisningsopplegg om normkritikk for elever.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 7: *Det må bygges opp fagmiljøer med spisskompetanse om krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering knyttet til diskrimineringsgrunnlagene i skolen.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget, og mener det er viktig at disse fagmiljøene bygges opp med nær tilknytning til skolen for å styrke eierforholdet til denne type kompetanse.

Forslag 8: *Departementet bør se på ordningen for å gi støtte til organisasjoner som tilbyr kompetanseheving til skoler om trakassering, slik at støtten blir mer forutsigbar.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 9: *Sametinget må i samarbeid med Utdanningsdirektoratet få i oppdrag å utarbeide læremidler og ressurser på samisk som bidrar til å skape et trygt psykososialt skolemiljø, samt vurdere behovet for andre særskilte tiltak for å forebygge krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering. Det må settes av økonomiske ressurser for tilpassing og oversettelse av et skoleomfattende evidensbasert program til samisk. Dette ledsages av en utprøving og effektevaluering.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget, men ønsker å utvide tiltaket til å gjelde minoriteter generelt og ikke samer spesielt. Norge har et mangfold av minoriteter med ulik bakgrunn og ulike språk, derfor anser Østfold fylkeskommune det som viktig at et slikt tiltak favner alle minoriteter som er representert i skolen.

Forslag knyttet til elevene på skolen:

Forslag 1: *Elevenes forståelse av og kompetanse i hvordan de kan forebygge og håndtere krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering må styrkes.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 2: *Utdanningsdirektoratet gis i oppdrag å tydeliggjøre kravene i læreplanverket for å styrke elevenes digitale kompetanse, herunder digital dømmekraft.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 3: *Senter for IKT i utdanningen gis i rolle å videreutvikle et program for digital dømmekraft med virkning fra 2016 – 2018.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Her er det imidlertid viktig med programmer som varer over tid, og som blir etablert som gode rutiner og arbeidsmåter i skolen.

Forslag 4: *Utdanningsdirektoratet gis i oppdrag å tydeliggjøre sosial og emosjonell kompetanse i læreplanverket som en fagovergripende kompetanse som innarbeides i relevante fag.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Det er viktig å tydeliggjøre sosial og emosjonell kompetanse i læreplanverket, og det er positivt at faglig og sosial læring ses i sammenheng.

Forslag knyttet til foreldresamarbeid:

Forslag 1: *Skoleeiere bør oppfordre skolene til å gjennomføre Utdanningsdirektoratets Foreldreundersøkelse minst én gang per år.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Dette er et godt tiltak for å styrke foreldresamarbeidet i skolen, men flere skoler rapporterer imidlertid om lav deltagelse på denne undersøkelsen.

Forslag knyttet til brukerorganene:

Forslag 1: *Elevorganisasjonen og Utdanningsdirektoratet får i oppdrag å utvikle en kompetansepakke for elever og elevråd som inneholder informasjon om elevers rettigheter, elevdemokrati, tilpasset opplæring, rådene og utvalgets rolle og hvordan realisere elevmedvirkning.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Elev- og lærlingombudene i Norge har i oppgave å styrke elevdemokrati og elevmedvirkning, holde opplæring og oppfølging av elevråd, samt tilby informasjon og veiledning til elever og lærlinger i de ulike fylkene. Det er naturlig at de også deltar i utviklingen av en kompetansepakke. Østfold fylkeskommune ønsker imidlertid at en slik kompetansepakke også omhandler elevenes plikter og ansvar for et godt psykososialt skolemiljø, ikke bare elevenes rettigheter.

Forslag 2: *Kunnskapsdepartementet bør vurdere om driftstøtten til Elevorganisasjonen bør økes.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 3: *Skoleeiers og skoleleders ansvar for at brukerorganene har tilstrekkelig kompetanse, lovfestes i opplæringsloven kapittel 9a.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Her er det imidlertid viktig å definere hva som er tilstrekkelig kompetanse.

Forslag knyttet til bruk av programmer mot mobbing:

Forslag 1: *Støtten til programmene videreføres.*

Østfold fylkeskommune støtter tiltaket, men her er det imidlertid viktig at programmene er evaluert og det er konkludert med at de virker. Det er også viktig at programmene, som tidligere nevnt, varer over tid og blir etablert som gode rutiner og arbeidsmåter i skolen.

Forslag 2: *Skolenes generelle kapasitet til endringsarbeid og implementering må bedres. Dette må skje gjennom opplæring av skoleledere og oppfølging av skoleeiere.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 3: Kunnskapsdepartementet bør inngå et samarbeid med Datatilsynet for å utarbeide en veileder med tiltak for å øke skoleeiers og skolens kompetanse om behandling av personopplysninger.

Østfold fylkeskommune støtter tiltaket.

Forslag 4: Programmer som i fremtiden skal motta støtte fra Utdanningsdirektoratet, må tilfredsstillende følge nye kriterier for både innhold og kvalitetsutvikling: Programmet må ta høyde for skolens behov, med vekt på skjult mobbing, digital mobbing og psykisk helse. Programmene må tilfredsstillende føring som er gitt i aktuelt regelverk, da særskilt opplæringsloven og personopplysningsloven. Programeierne må kunne vise til innovasjon og nytenkning i fremtidig utviklingsplan for programmene, og programeierne må vektlegge sitt ansvar for implementering og kvalitetsutvikling.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Kapittel 14 Håndtering av krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering i skolen

Forslag 1: Det utarbeides en veileder om håndtering av krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering som bygger på kunnskap om hva som virker, og den nye aktivitetsplikten.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Kapittel 15 Økt rettssikkerhet ved tydeliggjøring av kapittel 9a

Forslag 1: Sentrale prinsipper i barnekonvensjonen lovfestes i opplæringsloven kapittel 1 og i kapittel 9a.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 2: Innholdet i elevens rett til et trygt psykososialt skolemiljø presiseres i loven, og ulovfestede prinsipper reguleres i § 9A-1

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 3: Skoleeiers plikt til å sette inn tiltak for å fremme et trygt psykososialt skolemiljø for alle elever tydeliggjøres i kapittel 9a.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 4: Elevenes rett til et trygt fysisk miljø reguleres i § 9A-2.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 5: Kravet til systematisk HMS – arbeid og internkontroll knyttet til elevenes skolemiljø i kapittel 9a presiseres i loven.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 6: *Reguleringen av ordensreglementet, herunder bortvisning, flyttes til kapittel 9a.*

Østfold fylkeskommune støtter tiltaket.

Forslag 7: *Det foreslås endringer i bestemmelsene om brukarmedvirkning, særlig skolemiljøutvalget.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Her kreves det imidlertid at de gis de nødvendige forutsetningene for å delta aktivt.

Forslag 8: *Skoleeiere gis en lovpålagt plikt til å gi medlemmer i brukerorganene opplæring, slik at de kan utføre vervet sitt på en forsvarlig måte.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Her må imidlertid rammene defineres.

Forslag 9: *Det foreslås en aktivitetsplikt med lovfestede krav til hvordan skoler skal behandle krenkelser av elevene.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 10: *Nulltoleransen for personale som krenker, lovfestes. Det presiseres en skjerpet aktivitetsplikt for skoleeieren og skolen om noen ansatte mistenker eller har kunnskap om at ansatte krenker elever.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 11: *Ansvarsområdet for skolens plikt til å gripe inn i forbindelse med krenkelser presiseres, slik at det går frem av loven at plikten gjelder for alle ord og handlinger som krenker en elev, og som har sammenheng med skolens virksomhet, deriblant digitale krenkelser.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 12: *Det lovfestes et forbud mot gjengjeldelse overfor elever eller foreldre som melder fra om at eleven er krenket.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 13: *Departementet bes om å utrede behovet for rettslig grunnlag for bruk av tvang i grunnopplæringen.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Dette må imidlertid utredes nøye, og rammene for en eventuell endring må være svært tydelige for å unngå misbruk.

Kapittel 16 Styrket håndheving av brudd på kapittel 9a

Forslag 1: *Dagens klageordning endres. Gjenstanden for klage endres til krenkelser og om skolen har satt inn tilstrekkelige og egnede tiltak for å sikre at eleven har et trygt psykososialt miljø.*

Østfold fylkeskommune støtter ikke forslaget. I utvalgets forslag til ny §9a-10 første ledd er nå klagegjenstanden skoleeierens og skolen «si mangelfulle oppfølging av krenkingar og at det ikkje er sett inn tilstrekkelige og eigna tiltak for at eleven skal ha eit trygt psykososialt skolemiljø». Dette er ifølge utvalget en endring i forhold til § 9a-3 tredje ledd. Etter gjeldende bestemmelse skal skolen behandle slike saker etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven. Det kan stilles spørsmål ved om det er nødvendig å endre loven slik det nå er foreslått. Ny lov betyr etter ordlyden at det kan klages til et sentralt organ uten at skolen får anledning til «innen rimelig tid» å ta stilling til slike saker i et enkeltvedtak og eventuelt sette inn nødvendige tiltak. Østfold fylkeskommune finner ikke at de momenter utvalget peker på er avgjørende for å gjøre slike grunnleggende endringer i loven, da det i gjeldende lov nettopp er tatt høyde for slike eventuelle mangler ved saksbehandlingen og kunnskap om regelverket som utvalget peker på.

Forslag 2: *Førsteinstans er barneombudet, som er et lavterskeltilbud og behandler klager etter § 9A-10. Barneombudet gis myndighet til å sanksjonere skoleeiere som ikke har gjort nok for å stoppe krenkelsene og sørge for at eleven får et trygt psykososialt skolemiljø i etterkant.*

Østfold fylkeskommune støtter ikke forslaget. Etter opplæringsloven § 9a-3 tredje ledd siste pkt, jfr 9a-2 fjerde ledd siste pkt kan det klages etter reglene i forvaltningsloven «som om det var gjort enkeltvedtak» hvis skolen ikke har tatt stilling til saken «innen rimelig tid». Østfold fylkeskommune antar at det ikke stilles større krav og kunnskaper for å skrive en slik klage etter dette punktet i gjeldende lov enn det som eventuelt kreves for en klage til Barneombudet. Dette forslaget innebærer dessuten en sentralisering av saksbehandlingen som kan være uheldig, da Barneombudet i dette forslaget skal overta et mandat som per i dag forvaltes av 18 fylkesmannsembeter i Norge. En klage til Barneombudet er ifølge forslaget en førsteinstansbehandling av saken, noe som vil føre til et omfattende behov for en utredning av ressursbehovet til Barneombudet.

Forslag 3: *Barneombudets vedtak kan påklages til Skolemiljøklagenemda.*

Østfold fylkeskommune støtter ikke forslaget, jfr. Forslag 1 og 2 ovenfor.

Forslag 4: *Tilsyn videreføres som i dag, men fylkesmennene bør gjennomføre flere hendelsesbaserte tilsyn. Departementet må sikre at Fylkesmannen har tilstrekkelige ressurser til dette.*

Østfold fylkeskommune støtter tiltaket, men dette forutsetter, som beskrevet i forslaget, at Fylkesmannen har tilstrekkelige ressurser.

Forslag 5: *Det lovfestes hjemmel for å pålegge administrative sanksjoner og reaksjoner mot skoleeiere som ikke oppfyller kravene i kapittel 9a, for tilsynsmyndigheten og Barneombudet og klageinstansen.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Det forutsettes at det her bør defineres hva disse sanksjonene innebærer, og at det er et spenn i hvilke sanksjoner som kan brukes.

Forslag 6: *Straffebestemmelsen i kapittel 9a videreføres.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 7: *Det lovfestes en oppreisningsordning for krenkelser dersom skolen ikke har gjort nok for å forebygge, avdekke eller håndtere krenkelser. Dette blir erstatning for ikke-økonomisk tap på grunn av at skoleeieren eller skolen forsettlig eller uaktsomt ikke har oppfylt plikter i kapittel 9a.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 8: *Bestemmelsen om erstatning på grunnlag av arbeidsgiveransvaret videreføres.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 9: *Departementet bes om å utrede om saksøkere i saker om erstatning på grunnlag av arbeidsgiveransvar bør omfattes av ordningen om fri rettshjelp, og om foreldelsesfristen bør forlenges.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget, men mener imidlertid at dette må utredes grundig.

Forslag 10: *Alle utdanningsinstitusjoner som tilbyr lærerutdanning eller etter- og videreutdanning for lærere eller skoleledere bør undervise i utdanningsrett.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Kapittel 17 Skoleeierens styring og støtte

Forslag 1: *Skoleeierens ansvar for å bygge kapasitet for sine skoler må tydeliggjøres, både når det gjelder regelverksetterlevelse og det forebyggende arbeidet.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 2: *Den årlige rapporten om tilstanden i grunnskoleopplæringen og den videregående opplæringen, jf. Opplæringsloven § 13 – 10, skal omhandle elevens psykososiale miljø, og der den enkelte skoles arbeid evalueres. I tillegg bør alle skolenes planer for arbeid med det psykososiale skolemiljøet forelegges kommunestyret eller fylkestinget.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget, men anser det som tilstrekkelig at skolenes planer for arbeid med det psykososiale skolemiljøet forelegges fylkesdirektør/fagsjef for utdanning i fylkeskommune/kommune.

Forslag 3: *Utdanningsdirektoratet gis i oppdrag å revidere og digitalisere veilederen om forsvarlig system etter opplæringsloven § 13 – 10. Veilederen bør også gi eksempler på hvordan systemet kan brukes i praksis.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 4: *Det bør settes i gang tiltak for å forbedre oppfølgingen av Elevundersøkelsen lokalt.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget, men ønsker også å tilføye Lærlingundersøkelsen til dette punktet.

Forslag 5: *Mandatet til PP-tjenesten endres slik at arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling knyttes til opplæringen og det psykososiale skolemiljøet til alle elever. Det bør overføres ressurser fra Statped til skoleeiere for å styrke PP-tjenesten.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Systemisk arbeid handler om å forebygge før elever eventuelt blir tilmeldt PP-tjenesten, og bør derfor omfatte alle elever. Et langsiktig og bredt anlagt arbeid med skolens læringsmiljø er det beste tiltaket for å forhindre mobbing og uønsket atferd i skolen. For å kunne forebygge samt sette inn tidlig innsats vil det å jobbe med organisasjons- og kompetanseutvikling knyttet til opplæringen og læringsmiljøet til alle elever være hensiktsmessig. Utvalget foreslår at PP-tjenestens mandat bør tydeliggjøres ved at PP-tjenestens mandat flyttes fra opplæringsloven § 5-6 til kapittel 13, som regulerer skoleeierens ansvar. Det bør her gå frem at PP-tjenesten fortsatt har ansvaret for å utarbeide sakkyndige vurderinger der loven krever det, for eksempel i forbindelse med spesialundervisning, jf. § 5-3.

Forslag 6: *Kunnskapsdepartementet bes om å utrede om det bør utarbeides en veiledende norm for bemanningen i PP-tjenesten.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Det er opp til skoleeier å bestemme hvordan PP-tjenesten skal organiseres, og hvor mange som skal være tilknyttet tjenesten. Det er i dag stor variasjonsbredde i organisatoriske løsninger, så en veiledende norm for bemanningen i PP-tjenesten vil derfor være hensiktsmessig.

Forslag 7: *Utdanningsdirektoratet får i oppdrag å revidere forskrift til opplæringsloven kapittel 22, slik at sosialpedagogisk rådgivning får en mer forebyggende funksjon.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 8: *Statlige myndigheter bør fortsette å finansiere etter- og videreutdanning til sosialpedagogisk rådgivere, og departementet bør vurdere om ressursen til sosialpedagogisk rådgivning på skolene bør styrkes.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Det er behov for å øke ressursen til sosialpedagogisk rådgivning. Skolenes mandat og elevenes behov er i endring, noe som får konsekvenser for ressursbehovet.

Forslag 9: *Utdanningsdirektoratet bør i samarbeid med Faglig råd for helse- og oppvekstfag revidere læreplanen for barne- og ungdomsarbeiderutdanningen for å forbedre denne yrkesgruppens kompetanse om psykososialt skolemiljø, krenkelser, mobbing og psykisk helse.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget

Kapittel 18 Styrket samarbeid med andre – et bedre støttesystem

Forslag 1: *Det må foretas en grundig gjennomgang av hele det statlige støttesystemet som veilederkorpsene, de nasjonale sentrene, Senter for IKT i utdanningen og Statped utgjør. En arbeidsgruppe bør utrede hvordan dagens system kan bli et mer relevant, likeverdig og faglig helhetlig støttesystem for alle skoler og skoleeiere.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Skolene gir tilbakemelding om at de opplever det statlige støttesystemet som fjernt slik det er organisert i dag.

Forslag 2: *Alle kommunene må gjennomgå ansvarsfordeling, oppgaver og tiltak i samarbeid med skolene, skolehelsetjenesten, BUP, barnevern og politi. Målet er å sikre helhet i det kommunale og statlige hjelpetilbudet til barn og unge.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Det er stor forskjell i de ulike kommunene slik det er i dag.

Forslag 3: *Alle kommuner bør utarbeide forebyggingstiltak og handlingsplaner mot krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering på alle arenaene ungdom er.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 4: *Frivillige organisasjoner må kunne dokumentere at de arbeider aktivt mot mobbing og ekskludering, for å kunne motta offentlig støtte og finansiering.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget, men dette må ikke føre til at frivillige organisasjoner bruker altfor stor tid på papirarbeid.

Forslag 5: *Frivillige organisasjoner må sikres driftsvilkår slik at de kan arbeide mot krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering som et supplement til den offentlige innsatsen.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Kapittel 19 Å styrke kompetansen

Forslag knyttet til lærerutdanningene

Forslag 1: *Kunnskap om regelverket knyttet til elevens psykososiale skolemiljø blir innarbeidet som tydelige og konkrete læringsutbyttebeskrivelser i alle lærerutdanningene.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget, men anser det som viktig at studentene får kjennskap til hele opplæringsloven, ikke kun kapittel 9a.

Forslag 2: *Rammeplanen for Lektorutdanningen 8 – 13 bør endres slik at den er tydeligere på at studenten skal kunne legge til rette for et trygt psykososialt skolemiljø og kunne forebygge og håndtere krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 3: *Temaet psykisk helse og psykososiale risikofaktorene blir innarbeidet som et emne med læringsutbyttebeskrivelser i alle lærerutdanningene.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 4: *Kompetanse i hvordan lærerne skal forebygge og håndtere digital mobbing, må tydeliggjøres i alle lærerutdanningene.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag knyttet til etter- og videreutdanning for lærere

Forslag 1: *Skolebasert kompetanseutvikling bør prioriteres i fremtidige etter- og videreutdanningstiltak. Dette betyr at departementet må vri bruken av de statlige kompetansemidlene fra videreutdanning til skolebasert etterutdanning.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Skolebasert kompetanseutvikling er allerede svært utbredt, spesielt i grunnskolen. Skolene er forskjellige, og videreutdanning basert på hver enkelte skoles behov anser Østfold fylkeskommune som fornuftig da dette vil føre til større endrings- og utviklingskapasitet i den enkelte skole.

Forslag 2: *Det bør særlig prioriteres å utarbeide etterutdanningsprogrammer der formålet er å gi lærere kompetanse i å håndtere krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering, herunder også digital mobbing. Bruk av eksisterende mobbeprogrammer og virksomme tiltak kan være eksempler på slik etterutdanning.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget, men programmene må være evaluert og dokumentert at de virker.

Forslag 3: *Klasseledelse må bli et gjennomgående tema og inkluderes som et perspektiv i alle de fagene som lærerne skal ta videreutdanning i.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 4: Utvalget viser til regjeringens arbeid med å vurdere hvordan en rett og plikt til etter- og videreutdanning kan utformes. Utvalget mener at kompetanse i å skape trygge psykososiale skolemiljøer og handlingskompetanse i å gripe inn når man mistenker at elever blir utsatt for krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering, bør vurderes som temaer som må inngå i denne plikten.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag knyttet til etter- og videreutdanning for skoleledere:

Forslag 1: Den statlig initierte rektorutdanningen bør videreføres. Kjennskap til regelverket om det psykososiale skolemiljøet og kunnskap om tryggere skolemiljø bør tydeliggjøres i utdanningen. I tillegg bør rektorutdanningen gi nødvendig kompetanse i arbeidsrett, og sikre at rektorene kjenner til hvilke faktorer som bidrar til et godt skolemiljø for hele skoleorganisasjonen.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 2: Statlige myndigheter bør sette høyere måltall for hvor mange skoleledere som årlig får plass på rektorutdanningen. Utvalget foreslår at antallet skoleledere som årlig får plass, settes til 625.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 3: Det etableres et nasjonalt opplæringsprogram i psykososialt skolemiljø for alle skoleledere.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget, men det forutsetter god kvalitet på programmet som utvikles.

Kapittel 20 Forskning

Forslag 1: Norges forskningsråd tildeles 20 millioner kroner over en fireårsperiode til å utlyse forskningsprosjekter som omhandler krenkelser, mobbing. Trakassering og diskriminering.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 2: Statlige tiltak som igangsettes, må evalueres i større grad enn i dag.

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 3: Læringsmiljøsentret får ansvaret for å gjennomføre Elevundersøkelsen. Det skal opprettes en database som administreres av Læringsmiljøsentret i samarbeid med forskere fra andre miljøer.

Østfold fylkeskommune støtter ikke forslaget da det ikke er grunnlag for å gå bort fra den ordningen som praktiseres i dag.

Kapittel 21 Inkluderende skolemiljø – en ny statlig satsing

Forslag 1: *En ny statlig satsing på Inkluderende skole i perioden 2016 – 2023 som omfatter alle nivåer i grunnopplæringen.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 2: *Etablering av et partnerskap for Inkluderende skole der partnerne forplikter seg og blir ansvarliggjort.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget om et partnerskap, men forventer at rammene for dette blir tydelig. Det mest hensiktsmessige vil muligens være å knytte dette til et arbeid som allerede er etablert. Da vil tiltaket bli mindre sårbart fordi det fra starten integreres i arbeid som er etablert.

Forslag 3: *Det utarbeides en strategi for satsingen som også inneholder en plan for implementering.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 4: *Utdanningsdirektoratet og Læringsmiljøsenteret som faglig ansvarlig utarbeider et nasjonalt rammeverk for skolebasert kompetanseutvikling i samarbeid med relevante fagmiljøer.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 5: *Det utvikles mål for satsingen, indikatorer og analyseverktøy for å følge med på skoleeierens og skolens utvikling og måloppnåelse. Skoler som ikke har gode nok resultater, pålegges tettere oppfølging.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Det antas imidlertid at målene og indikatorene utarbeides nøye, og at indikatorene har relevans for arbeidet.

Forslag 6: *Satsingen må inneholde storskala kapasitetsbygging både for å øke den generelle kapasiteten til skoleutvikling og implementering og for å øke den spesifikke kapasiteten når det gjelder psykososialt skolemiljø, krenkelser, mobbing mv. Kapasitetsbyggingen må være differensiert og tilpasses skolens behov.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 7: *Satsingen skal være forskningsbasert. Arbeidet skal fokusere på 1) å fremme et trygt psykososialt skolemiljø, 2) forebygging og håndtering av krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering, og 3) utvikling av skolen som organisasjon. Arbeidet med å fremme et trygt psykososialt skolemiljø skal bygges på faktorene skolekultur, skoleledelse, relasjonsbasert klasseledelse, elevrelasjoner og samarbeid med hjemmet.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Forslag 8: *Arbeidet mot digital mobbing skal være gjennomgående i satsingen.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget, men påpeker likevel at hovedfokus bør være bygging av skolemiljø og gode relasjoner.

Forslag 9: *Støttesystemet må styrkes slik at det kan bistå skolene i det systematiske og langsiktige arbeidet med skolemiljøet.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget. Her er det viktig med føringer slik at det blir lik praksis.

Forslag 10: *Sentrale innsatsområder i satsingen er skolebasert kompetanseutvikling, målrettede tiltak mot det psykososiale skolemiljøet, krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering, involvering av elever og foreldre og økt regelverkskompetanse og etterlevelse.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget, og er enig i at dette er viktige og relevante innsatsområder.

Forslag 11: *Satsingen Inkluderende skole skal ta utgangspunkt i skoleeiers og skolenes eksisterende praksis, og kan kombineres med andre tiltak for eksempel programmer.*

Østfold fylkeskommune støtter forslaget.

Sarpsborg, 18. mai 2015

Atle Haga
fylkesrådmann

Solveig O. Fjærvik
kst. fylkesdirektør